

1926

G O S P O D A R

Št. 1.

Mlečna kupčija.

Iz krogov »Mlekarskega društva« za ljubljansko okolico nam pišejo:

Z ozirom na tozadevno poročilo tržnega nadzorstva (cene mleku v Ljubljani) ljubljanskim konzumentom nekaj stvarnega pojasnila.

Bralec tega poročila, ki nima prilike opazovati produkcije mleka in se prepričati, koliko pridelovalca mleko stane, bi sodil, da kmet umetno in neopravičeno navija cene mleku na ljubljanskem trgu. Po strokovnjakih in po praktičnih kmetovalcih, ki vodijo knjigovodstvo, je dognano, da pridelovalca, to je kmeta stane liter mleka dražje, kakor mu je pa sedanja tržna cena v Ljubljani.

Vsak stan, tako tudi kmetijski, je po božji in državni postavi upravičen do obstoja. Če se pa producent mleka ne ozira na pokritje pridelovalnih stroškov in če se dalje ne ozirajo na po zakonu zaščiten, čisti dobiček, ampak ga prodajajo v izgubo, potem res ne vemo, iz kakih nagibov se tržnemu nadzorstvu zdi potrebno še pritiskati na cene mleka. Kmetije, ki vodijo račune, že sedaj opuščajajo pridelovanje mleka. In če bodo prenizke cene pridelave še druge, da jim bodo sledili, pride sigurno do slabih posledic za ljubljanske konzumente, da zlasti še ubožno mestno prebivalstvo ne bo prišlo do potrebnega mleka.

Tržno nadzorstvo poroča, da je mleka na trgu dovolj. Ne pove pa, zakaj. Posledica v decembru zvišane cene mleku je bila, da je dovoz mleka na trg narastel, kakor je tudi naravno, da bo mleko izginilo z ljubljanskega trga, čim se mu bo cena znižala.

Tržno nadzorstvo napačno tolmači, če misli, da je upravičeno kar sistematično ceno mleku znižati, če ga je slučajno kakšen dan malo več na trgu. Saj ga v tem lahko prepriča vsa ostala ljubljanska trgovina. V manufakturnih trgovinah n. pr. je blaga nakopičenega, pa vendar tržno nadzorstvo tukaj ne čuti nobene potrebe pritiskati na znižanje cen.

Tržno nadzorstvo v svojem poročilu navaja, da se je prodajalo nekatere dni mleko na trgu pod priznano tržno ceno. Ne pove pa nič, koliko je bilo vode v tistem mleku. Ugotavljamo, da se najdejo nepošteni prodajalci mleka, ki to tečno in zdravo pijačo mešajo z vodo, ali pa tudi posneto mleko prodajajo za pristno. Tako mleko seveda lahko prodajajo pod pravo ceno. Naloga tržnega nadzorstva pa je ali naj bi vsaj bila, da kakovost dovoženega mleka kontrolira. S tem bi skrbelo, da konzumenti dobijo dobro in zdravo mleko, obenem bi pa tudi ščitilo poštene mlečne producente. Mlekarsko društvo je že opetovano opozorilo tržno nadzorstvo na to njegovo dolžnost, toda pri izvrševanju te naloge ne kaže tiste vneme kakor pri pobijanju cene mleku. Pridelovalci mleka bodo radi sami popustili v ceni, kakor hitro bodo lahko ceneje krmili molzne krave in to bode spomlad, ko pride zelena krma.

Izbor jabolk za Slovenijo.

V ta izbor so sprejete od nešteti sort le nekatere splošno znane in na vse strani preizkušene sorte z zdravo krepko rastjo, neobčutljive za zajedalce, skromne glede lege in zemlje, rodovitne in sposobne za sadno trgovino. Razdeljene so z ozirom na podnebje, ki je v Sloveniji precej različno, v tri glavne skupine. Prva skupina je posebno prikladna za bolj tople vinorodne pokrajine, t. j. Dolenjska in jugovzhodni del Štajerske. Druga skupina je namenjena za zmerno tople kraje, posebno za jugozapadni del Kranjske. Tretja skupina je najmanj občutljiva za mraz, torej prikladna za Gorenjsko, nekatere dele Štajerske in Koroške. Vsaka izmed teh treh skupin se deli zopet v dva pododdelka. V prvem so zbrane tiste poglavitne sorte, ki so za splošno razširjenje, v drugem pa take, ki so za posebne namene in najugodnejše podnebne in talne razmere. Debelo tiskane sorte so še posebno priporočene. Komur je količkar mari napredek v sadjarstvu, ki je tako močno odvisen od sort, ki se goje, naj ta izbor shrani, da ga bo imel pri rokah ob priliki, ko ga bo potreboval.

I. skupina (za tople vinorodne kraje).

Glavne sorte:

1. Šarlamovski.
2. Kardinal.
3. Kanadka.
4. Boskopski kosmač.
5. Baumanova reneta.
6. Mašanogor.
7. Bobovec.
8. Ontario.

Postranske sorte:

1. Dolenjska voščenska.
2. Porenski krivopecelj.
3. Rumeni belester.
4. Carjevič.
5. Londonski peping.
6. Koksova oranžna reneta.

II. skupina (za zmerno tople kraje).

Glavne sorte:

1. Beličnik.
2. Šarlamovski.
3. Kardinal.
4. Baumanova reneta.
5. Damasonka.
6. Bobovec.
7. Boikenovo jabolko.
8. Ontario.

Postranske sorte:

1. Grafenstajnc.
2. Gdanski robač.
3. Kanadka.
4. Boskopski kosmač.
5. Carjevič.
6. Londonski peping.

III. skupina (za mrzlo podnebje).

Glavne sorte:

1. Beličnik.

2. Šarlamovski.
3. Jakob Lebel.
4. Gdanski robač.
5. Landsberška reneta.
6. Baumanova reneta.
7. Boikenovo jabolko.
8. Ontario.

Postranske sorte:

1. Kardinal.
2. Grafenstajnc.
3. Parkerjev kosmač.
4. Damasonka.
5. Šampanjska reneta.
6. Zeleznikar.

Kdaj se izplačajo umetna gnojila?

Marsikateri vinogradnik je že poskušal svoj popolnoma zanemarjen in propadli vinograd pospraviti z eno ali drugo vrsto umetnih gnojil, misleč, da zamore to delati tudi čudež. Ko so pa ti izostali, je kratkomalo obsodil vsa umetna gnojila, češ, ta itak nič ne hasnejo. To je popolnoma pogrešeno. Umetna gnojila se izplačajo, če se uporabljajo pravilno in na pravem mestu: torej tam, kjer so trte še precej v moči, posebno v mlajših, krepkih vinogradih; in to pod pogojem, da se nudi trtam popolno gnojenje z dušikom, kalijem in fosforovo kislino. — Vsako enostransko gnojenje s samo eno redilno snovjo je brez vrednosti in zavržen denar! — Če hočemo umetna gnojila popolnoma izkoristiti, moramo zemljo držati čisto plevela ter pravilno in pravočasno izvesti vsa dela za zdravljenje bolezni kakor so peronospora in plesnoba. — Nadalje je poudariti, da se vpliv umetnih gnojil na pridelek ne pokaže popolnoma že v prvem letu, ko smo z njimi gnojili, temveč šele v drugem in tretjem letu. Njih učinek pa traja celo pet do šest let. Zato ne smemo samo po uspehu prvega leta presojati dobičkanosti umetnih gnojil, temveč šele po daljši dobi.

Dušičnata gnojila.

Med temi prihajajo za naše razmere v poštev: čilski soliter, žveplenokisli amoniak, apnov dušik in rožena moka. Dušik močno pospešuje rast mladik, nastavek grozdja ter razvoj listja. To pa velja le tedaj, če trti ne primanjkuje fosforove kisline, kalija in apna.

Ce izmed teh treh hranil manjka eno ali drugo, potem tudi dušik ne more povoljno učinkovati in tedaj prej škoduje nego koristi. Pri trti se to pojavlja v tem, da ta močna poganja v les, ki pa slabo dozori. Pri gnojenju trt z umetnimi gnojili velja v splošnem to pravilo: Ne skopari preveč z dušikom, kajti ta tvori podlago za dosego bogatejšega pridelka!

Pošljite naročnino!

Hlevski gnoj.

Podajmo najprej nekatera navodila o praktični uporabi hlevskega gnoja. V splošnem razpolagamo s svežim ali pa vležanim gnojem, ki pa nista oba enako dobra in tudi ne za vse vrste zemlje. Težko, ilovnato, mrzlo zemljo bomo z boljšim uspehom gnojili s svežim gnojem, ki vsebuje mnogo stelje; tak gnoj ima lastnost težko zemljo zrahljati, jo ogreti in vobče izboljšati. Škodljivo bi pa bilo v vinogradu z lahko, apneno zemljo tak gnoj podkopati, ker bi s svojo toploto še hitreje raztopil apno, kar pospešuje klorozo ali bledičnost trt. V lahke, rahle, peščene zemlje naj pride dobro vležan, razkrojen gnoj, ki vsebuje mnogo več hranilnih snovi nego ista količina svežega gnoja. S preizkusi se je dognalo, da je en voz dobro vležanega hlevskega gnoja približno toliko vreden kakor dva voza svežega gnoja iste vrste; razen tega je pa še vležan in razkrojen gnoj mnogo bolj učinkovit in hitreje deluje nego sveži.

Kako močno je gnojiti s hlevskim gnojem, je mogoče določiti samo za vsak slučaj posebej. V splošnem je pa postopati po sledečih pravilih: Težke zemlje gnojimo po možnosti krepko, da jih z gnojem zrahljamo, ogrejemo in jih pripravimo bolj propustne; lahke, peščene zemlje pa bolj malo, ker vsebuje spodnja plast zemlje, ki smo jo spravili na vrh, le malo takoj razpoložljivih hranil. V splošnem pa velja načelo: gnoj rajše po malem, zato pa večkrat.

Trta tudi zahteva umet. gnojil.

Če želimo od trte bogatega pridelka, ji moramo nuditi tudi dovolj hranil. Navadno jih pa hlevski gnoj nima vseh v toliki množini, kolikor jih trta potrebuje. Hlevski gnoj je precej bogat na dušiku, apnu in kaliju, primanjkuje mu pa fosforove kisline. Razen tega niso ta hranila v gnoju takoj dostopna trtam, ampak se morajo naprej razkrojiti ter postati vodotopna, potem šele jih korenine vsrkajo. Razvoj in pridelek rastlin je splošno povsod odvisen od množine vseh potrebnih hranil; če samo enega izmed njih ni v zadostni množini, se rastlina ne more povoljno razvijati. Iz tega sledi, da nam niti najboljši hlevski gnoj ne more stalno zagotoviti najvišjih pridelkov, ampak je to mogoče samo s pritegnitvijo umetnih gnojil, ki izravnavajo primanjkljaj posameznih hranil v zemlji.

S souporabo umetnih gnojil poleg hlevskega gnoja je dandanes podana možnost primeroma poceni nadomestiti primanjkujoča hranila v zemlji. Obenem se z njimi nudi rastlinam lahko dostopna hrana, ki pospešujejo rast in zagotovi bogate pridelke. Naši kmetovalci naj bi si dobro zapomnili in primerno upoštevali prislovico: »Sam hlevski gnoj brez umetnih gnojil ne more dati najvišjih pridelkov!«

Gnojenje vinogradnikov z umetnimi gnojili ima pa poleg tega še svoje posebne prednosti, ki jih mora upoštevati vsak vinogradnik, če hoče dobičkanosno gospodariti.

1. Umetna gnojila se dajo lahko spraviti v najvišjo in najbolj težko dostopne lege. 2. Prevozní stroški so neznatni. 3. Posebno ugodno vplivajo v apnenih zemljah, v katerih hlevski gnoj vsled nepravilne uporabe prej škoduje kakor koristi. 4. Trte postanejo po njih bolj odporne proti mrazu in slani. 6. Z njimi se dosežejo boljše vina in 6. večji pridelki.

Gnojenje vinogradov.

Našim vinogradnikom povzroča največ skrbi gnojenje trt. Večina ima namreč premalo hlevskega gnoja, da bi zadostoval za vinograde in obenem za njive. Razen tega ležijo vinogradi večinoma v oddaljenih hribovitih legah, kamor je spravljeno hlevskega gnoja težavno, zamudno in zvezano s precejšnjimi stroški za prevoz in prenos na mesto uporabe. In ravno pomanjkanje gnoja je največkrat vzrok, zakaj prezgodaj opešajo celo mlajši nasadi. Če torej hočemo, da nam bodo trte dolgo in zadovoljivo rodile, jim moramo primerno gnojiti, in sicer ne samo s hlevskim gnojem, ampak tudi z umetnimi gnojili. Umetnost je torej, da se naši vinogradniki natančno pouče o pravilnem gnojenju vinogradov.

Préden se vinogradnik odloči za nakup umetnih gnojil, si mora napraviti načrt gnojenja ter določiti množine posameznih vrst, ki jih namerava kupiti. Zato pa mora poznati gnojila, ki jih dobi v trgovini, in jih učinek. Kakor vsaka rastlina, tako potrebuje tudi trta za svoj razvoj in rodovitnost med drugimi snovmi, ki jih črpa deloma iz zraka, deloma iz zemlje, štiri glavna hranila: dušik, fosforovo kislino, kalij in apno, ki jih moramo dovajati zemlji, če hočemo, da si bo ohranila svojo rodovitnost.

Denar.

g Uradne cene za februar. Finančno ministrstvo je za februar določilo sledeče uradne cene: angl. funt 274 Din, dolar 56.40 Din, kánadski dolar 56.15 Din, nemška marka 13.42 Din, poljski zlat 7.75 Din, avstrijski šiling 7.94 Din, 100 francoskih frankov 212 Din, 100 švicarskih frankov 1090 Din, 100 italijanskih lir 227 Din, 100 belgijskih frankov 255 Din, 100 holandskih goldinarjev 2265 Din, 100 romunskih lejev 25 Din, 100 bolgarskih levov 40 Din, 100 grških drahem 75 Din, 100 češkoslovaških kron 167 Din, milijon mažarskih kron 790 Din.

Cene.

g Ljubljanska blagovna borza. Kupčija na borzi se razvija za vagonsko dobavo po ceni, ki velja za 100 kg za blago postavljeno navadno v vagon železniško postajo, ki je označena. Plačevalo se je: pšenica bačka na nakladalni postaji 302.50 Din, pšenica domača na prekmurski postaji 320 Din, kuruza, času primerno suha, na nakladalni postaji 117 Din, kuruza postavljena na Jesenice 165 Din, kuruza sremska na sremski postaji 120 Din, kuruza medjimurska na tamkajšnji postaji 175 Din; oves srbski postavljen v Pósto-

no 220 Din; ječmen 66—67 kg težak, postavljen v Ljubljano 235 Din; ajda domača na prekmurski postaji 265 Din; rž domača na prekmurski postaji 215 Din, proso rumeno na prekmurski postaji 215 Din; otrobi drobni pšenični na nakladalni postaji 125 Din; ježice, zlatorumene na dolenski postaji 250 Din.

g Tržišče lesa. Lesna kupčija se le počasi razvija. Na ljubljanski blagovni borzi se je plačevalo za kubičen meter lesa pri vagonskih dobavah za blago, na oddajnih ali obmejnih postajah, kakor je pač označeno. Testoni monte na meji 555 Din, hrastovi hlodi na nakladalni postaji 450 Din, hrastovi plohi, nedrobljeni, na meji 1050 Din, bukov hlodi na nakladalni postaji 250 Din, bukov plohi na meji 500 Din, hrastovi hlodi na nakladalni postaji 450 Din, deske monte, večina smreke na meji 550 Din, hmelovke neobeljene na nakladalni postaji za komad 5 Din.

g Položaj na tržišču usnja. Kupčija z usnjem je bolj mrtva. Povpraševanje je majhno, ker iščejo konzumentje samo najnujnejše potrebno blago. Cene v Zagrebu za kilogram po kakovosti: kruponi domači 58—68 Din, inozemski boljše vrste 75—85 Din, vratovi 35—40 Din, podplati boljše vrste 55—70 Din, domači običajni 45—55 Din, kravje usnje, žolto 85—95 Din, črno 80—90 Din, likanec prvovrstni 70—72 Din; boks 16—26 Din, 14—22 Din za kvadratni čevlji.

Živina.

g Živinski sejem v Mariboru 26. januarja. Prignanih je bilo: 4 bikli, 162 volov, 287 krav, 6 telet, skupno 466 komadov. Povprečne cene za kilogram žive teže so bile: debeli voli 8—8.50 Din, poldebili 7.25—7.75 Din, plemenski 6.50 do 7 Din, glavne krave debele 6—6.25 Din, plemenske 4.50—5 Din, krave za klobase 3—4.25 Din, molzne in breje krave 6—7 Din, mlada živina 6.50—7 Din. Prodanih je bilo 230 komadov; od teh v Avstrijo 30 in v Italijo 52. Mesne cene za kilogram: govedina 10—14 Din, teletina 12.50—20 Din, svinjina 12.50—27 Din.

Razno.

g Napoved za dohodnino. Za sestavo napovedi o dohodnini, katero je treba meseca januarja vložiti, je neobhodno potrebna knjiga Zun. Dohodnina. Lahko umljiva, s praktičnimi vzorci opremljena knjiga bo izborna služila. Olajšala bo delo in prihranila marsikaj na davčnih izdatkih. Malokomu so namreč znane določbe glede dovoljenih odbitkov, katere mora v napovedi uveljaviti, da se mu dovolijo olajšave in zniža davčni postavek. Knjiga velja s postnino vred 12 Din in se dobi v Jugoslav. knjigarni v Ljubljani.

g Kmetijske tvornice sladkorja. Večkrat smo že na tem mestu poročali o sporu društva pridelovalcev sladkorne pese s tvornici sladkorja glede odkupne cene pesi. Ker ni prišlo do sporazuma, so pridelovalci začeli akcijo za ustanovitev lastnih malih kmetijskih sladkornih tvornic, ki bodo proizvajale samo sirovi sladkor. Doslej sta v načrtu dve taki tvornici: ena v Starem Sivecu v Bački, drugi pa v Mitrovici v Sremu. Nadalje snuje takšno kmetijsko sladkorno tvornico tudi g. Hribar, urednik »Mej« v Zagrebu, in sicer v Požeji.

Slovenski kmet v preteklosti.

Gospodarska in socialna slika. — Napisal Fran Erjavec.

Slovenski kmet je že od nekdaj velik revež. Ko so prišli Slovenci v VI. stoletju po Kr. r. v svojo sedanjo domovino in so živeli še v zadrugah, so bile te z druge izprva svobodne lastnice svoje zemlje.

Že v naslednjih stoletjih so pa prišli Slovenci pod nadoblast Obrov in različnih nemških plemen, ki so polagoma popolnoma in za dolga stoletja zavlada nad njimi. Z Nemci je polagoma zavlada v slovenskih deželah tudi nemški pravni red in z njim tako zvani fevdalni sistem. Po nemškem pravu je postala namreč zavojevana zemlja s prebivalstvom vred lastni vladarjeva in ta jo je dal svojim dvorjanom in bojnim tovarišem v nekaj najem ali fevd. Ti so začeli zidati po hribskih in brdih utrjene gradove in kmet je prihajal v vedno večjo odvisnost od tuje gospode. V zasebni ali skupni lasti kmetov je ostal v smislu staronemške vaške ustave, ki se je uveljavila tudi pri nas, le del zemljišč, a še izmed teh si jih je mnogo prilastil graščak in priznal kmetom le pravico, da jih smejo uporabljati za domače potrebe (servituti = služnosti). Nekdanje zadruge so polagoma propadale in končno popolnoma izginile.

Dokler še niso poznali denarnega gospodarstva, ta novi jarem povečini še ni bil pretežak, zakaj graščak navadno ni zahteval od podložnih kmetov mnogo več, nego je potreboval zase in za svojo družino.

Težji je pa postal položaj, ko se je začelo uvajati denarno gospodarstvo in se je vdajala gospoda vedno bolj razkošnemu življenju na račun podložnega kmeta. Graščak je zahteval vedno več in več, uvajal je vedno nove dajatve ter utesnjeval starodavne pravice. Razen tega so tlačile v tisti dobi našega kmeta še razne kužne bolezni in uime, največ je pa trpel vsled neprestanih turških navalov, ki so skoro 300 let strašno pustošili in požigali slovensko zemljo in odganjali tisoče v sužnost. V teh stiskah je bil navezan kmet samo nase, zato se ga je začel pollaščati obup. Začel je segati po samopomoči in že v zgodovini XV. stoletja beremo o kmetijskih uporih proti graščakom, ki so se pa radi slabe organizacije, nezadostnega orožja in bojne neizvežbanosti ponesrečili. Največji tak upor za »staro pravdo« se je vršil leta 1573. pod vodstvom Matije Gubca; ki se je končal s strašnim porazom kmetov, ki so bili izročeni odslej še večjemu zatiranju od strani graščakov.

Na boljše se je obrnilo šele pod vladno cesarice Marije Terezije in njenega sina Jožefa. Tedaj je bil uveden prvi davčni kataster, ki je služil odslej za podlago pri odmeri davkov in leta 1781. je bilo odpravljeno osebno robstvo kmetov. S tem in z nekaterimi drugimi zakoni je bil izdatno izboljšan položaj kmeta.

Še bolj so olajšali graščinski jarem Francozi, ki so imeli od leta 1809. do 1813. zasedeno zapadno polovico slovenskih dežel, a kar jim je hasnilo to, so pa pobrali silni davki, vojske, draginja itd. Po odhodu Francozov so se vrnile z Avstriji tudi prejšnje razmere, a ne za dolgo. Prebujajoči se narod niso mogli več trajno prenašati popolne nadvlade plemstva, temveč so jo kmalu zrušili. To se je zgodilo v vihnem letu 1848.

Slovenski kmet ob dobi liberalizma.

Za slovenskega kmeta je revolucija leta 1848. eden najznamenitejših dogodkov v njegovi zgodovini. Tedaj so se uprli kmetje in meščani, zahtevajoč odpravo podložništva in ustavne pravice, a dočim so ti že po par letih večino svojih priborjenih pravic zopet izgubili, je pa prinesla ta revolucija kmetom popolno osvoboditev izpod stoletnega graščinskega jarma. Tedaj prvič sklicani državni zbor je že na svoji seji dne 31. avgusta 1848 sprejel zakon o zemljiški osvoboditvi in odpravi podložništva, ki ga je cesar teden dni nato tudi potrdil. Kmalu nato so sledile še natančnejše določbe (4. marca 1849 je bilo n. pr. določeno, katere služnosti prenehajo brezplačno in katere za odškodnino), a v naslednjih letih je bilo potem s pomočjo posebnih komisij izvršeno ogromno delo kmetске ali zemljiške odveze.

Kakšnega pomena je bila ta za našega kmeta, razvidimo najbolje iz dejstva, da so znašale dotlej dolžnosti slovenskih

podložnikov graščinski gospodi letno okroglo 1.300.000 dni ročne tlake in 900.000 dni vprežne tlake (na Kranjskem je bilo n. pr. 17 vrst tlak), vrednost desetine, ki so jo morali plačevati slovenski podložniki, je dosegla po tedanji cenitvi letno 500.000 goldinarjev, v gotovini so plačevali davka nad 300.000 gld. (na Kranjskem je bilo n. pr. 59 različnih davščin v gotovini in 93 v pridelkih) in približno toliko so znašale tudi pristojbine za premembe v posestvih. Vrednost vseh podložniških dolžnosti so cenili po jako nizki cenitvi (1 dan tlake z 2 konjema n. pr. le 10% do 13½ krajcarja) na okroglo 21 milijonov goldinarjev, kar odgovarja približno poldrugi milijardi današnjih dinarjev. Dve tretjini tega zneska so morali plačati podložniki s pomočjo dežel, ena tretjina je pa odpadla kot davek na gospodo. S to odvezo sta postala po tolikih stoletjih kmet in graščak enako-pravna državljana.

Ta osvoboditev izpod graščinskega jarma pa vsaj gospodarskega položaja našega kmeta ni bistveno izboljšala, temveč ponekod še poslabšala, kakor je ugotovil že na I. katoliškem shodu leta 1892. Fr. Povše, ki je razpravljaj o kmetiskem vprašanju. Zakaj, kar je moral dajati poprej graščaku, mu je pa pobrala odslej država v obliki hitro naraščajočih davkov, zlasti za vojaštvo in drago centralistično upravo, izgubil je razne ugodnosti, ki jih je imel poprej od graščin, in nerešena je ostala cela vrsta vprašanj (n. pr. razne služnostne pravice, vprašanje velikih površin skupnih zemljišč itd.), kar je povzročalo pogosto velike neprilike.

Slovenski kmet po revoluciji l. 1848.

Prav posebno težki časi so se pa začeli za našega kmeta v šestdesetih letih, ko je zavlada z obnovitvijo ustavnega življenja v Avstriji liberalizem, ki je sicer osvobodil ljudstvo graščaku, a ga zaslužnjil kapitalu. Ta je proglašal popolno gospodarsko svobodo in v tem duhu so se sklepale tudi tedanje postave, med katerimi so mnoge neizmerno škodoval našemu kmetu (n. pr. zakon o svobodnem razkosavanju zemljišč in o dednem pravu l. 1868., o obrestih iz l. 1866. itd.), ali pa ni bil zmožen ustvariti niti najpotrebnejših zakonov za ureditev različnih perečih zadev (za zakone o agrarnih operacijah, sprejete l. 1883., se je bilo n. pr. treba boriti skoro 15 let; kljub prošnjam Kranjske kmetijske družbe ni hotela uvesti obveznega zavarovanja proti požaru, agrarne operacije se skoro niso premaknile z mesta itd.).

Ker ni varovala kmeta in njegovo posestvo nobena postava, se je začel pollaščati njegove zemlje iznova zemljiški, industrijski in bančni kapital, kmet je lezel v vedno večje dolgove, njegova prehrana je bila nezadostna, zaradi česar je bila tudi Avstrija glede umrljivosti skoro na čelu evropskih držav (28‰), po naših vaseh je pel boben in ljudstvo je trumoma bežalo v Ameriko. Leta 1886. je bil n. pr. proračunan čisti katastralni dohodek iz zemlje v avstrijskih deželah na 165 milijonov goldinarjev, dolgov je bilo pa vpisanih na kmetijskih posestvih 217½ milijonov goldinarjev, ki so se od l. 1858. potrojili, a tu še niso vštet nevknjiženi osebni dolgovi, ki so bili zaradi običajnih oderuških obresti še groznejši. Ako računamo obresti tega dolga in pa zemljiške davke, ki so znašali tisto leto nad 35.000.000 gld., vidimo, da je kmetoval avstrijski kmet že tedaj z izgubo, in če vzamemo dvajsetkratni čisti dohodek zemljišč kot podlago njegove vrednosti, vidimo, da so bila vredna manj nego na njih vknjiženi dolgovi. Dejansko je bil položaj seveda nekoliko boljši, ker so tu vračunane tudi vknjižene dote in neizknjiženi plačani dolgovi, a če pa vpoštevamo na drugi strani nevknjižene osebne dolgove, se slika bistveno ne izpremeni mnogo. To dejstvo nam dovolj jasno potrjuje strahotno število dražb kmetijskih posestev. Od leta 1870. do 1880. je šlo v Avstriji na boben 62.119 kmetij, od leta 1880. do 1886. pa novih 78.093.

Pri nas je vladala taka revščina, da so n. pr. prodajali na Dolenjskem po 1000 gld. vredne kmetije po 5 gld. Posestvo nekega A. Kuntariča v Vrhovski vasi, cenjeno na 1080 gld., se je prodalo za — dva goldinarja in še to kostanjeviški davkarji, spomladi leta 1878. pa je bil prodan na Brdu mlin, cenjen že 14 let poprej na 34.000 gld., za 5400 gld., in leta 1889. je imela Kranjska izmed vseh avstrijskih dežel največ malih prisilnih prodaj. V teh letih je sicer propadlo tudi mnogo graščin (samo na Kranjskem n. pr. od leta 1850. do 1910. okroglo 150), toda od tega so imeli velike dobičke le prekupei.

VAŽNO VPRAŠANJE.

pri sedanjem nezanesljivem vremenu je zaščita telesa od škodljivih posledic nabebe. Že pri najmanjših bolečinah v udih, glavi ali križu, pri znakih nahoda se ne sme lahkomisljeno čakati, temveč treba poskušati takoj ono bolečino olajšujoče domače sredstvo, katero so radi in raznovrstno uporabljali že naši roditelji in dedje, posebno pri revmatičnih bolečinah. To že celih 27 let priljubljeno domače sredstvo in kosmetikum je Fellerjev blagodišeči »Elsafluid«. Drgnjenje in umivanje z »Elsafluidom« lajša bolečine, krepi in osvežuje mišice in živce, stori neobčutljivim proti mrzlemu zraku. Odznotraj in odzunaj mnogo močnejši in izdatnejši kot franc. žganje. 6 dvojnatih ali 2 velike spec.

steklenice za 63 Din; 12 dvojnatih ali 4 velike spec. steklenice za 99 Din; 36 dvojnatih ali 12 velikih spec. steklenic za 250 Din že obenem z zabojem in poštino razpošilja po povzetju lekarnar Eugen V. Feller, Stubica Donja, Elsatrg 16, Hrv. — Posamezne steklenice Elsafluida po znižani ceni 9 Din v lekarnah in sorodnih trgovinah.

OD DANES
IN VČERAJ

OGROMNA ZAPUŠČINA.

Leta 1909. je umrl v Južni Afriki poljski žid Stern in je zapustil ogromno premoženje 200 milijonov angl. funtov. En sam angleški funt je vreden 275 dinarjev ali 1100 kron. Kaj je to, 200 milijonov funtov, si niti predstavljati ne moremo. Povemo samo to, da znašata ves izvoz iz Jugoslavije in ves uvoz v Jugoslavijo v cellem letu skupaj samo eno tretjino te bajne svote. Stern je bil rojen okoli leta 1850. na Ruskem Poljskem. Da bi se izognil vojaški službi, ki je trajala v Rusiji takrat 25 let, je zbežal v tujino. V začetku ni bil srečen in mu ni šla nobena reč izpod rok. Hodil je od dežele do dežele. Slednjič je prišel v Južno Afriko. Po naključju in pozneje z neizmerno pridnostjo, vztrajnostjo in tudi lokavostjo si je pridobil številne zlate rudnike in demantna najdišča. Postal je eden najbogatejših ljudi v Južni Afriki in ga je angleška vlada imenovala za lorda, kar se je le prav redkokdaj zgodi. Po Sternovi smrti je hotela angleška vlada vso zapuščinsko zadevo prikriti, da ne bi to ogromno premoženje šlo iz dežele. Javnost je pa o stvari vendar le zvedela, ko je židovski duhovnik ali rabin dr. Landau opozoril v časopisu na zapuščino. Neki berlinski list je novico ponatisnil in kmalu so tudi na Poljskem zvedeli o njej. Neki Kühn, sorodnik Sternov, je zadevo izročil berlinskemu advokatu Rosenmundu in ga je prosil, naj natančno poizve, kaj je na stvari. Advokat je ugotovil, da je bajna zapuščina resnična in da jo upravlja neki Hirsch, svak Sternov. Hirsch se pa ni hotel z berlinskim advokatom spustiti v nobeno podrobno pogajanje in je izjavil, da se bo pogajal samo z zastopnikom vseh na Poljskem bivajočih dedičev. Zadevo je vzel nato v roke Sternov sorodnik Berger v mestu Lodzu, kjer je največ upravičenih dedičev. Prišla je svetovna vojska in stvar je zaspala. Nato je spet oživela in se vleče sedaj že sedem let; a šele pred kratkim jo je spravi poljski poslanik v Londonu, Skirmunt, s pomočjo angleške vlade v

pravi tir. Kajti angleška vlada sedaj ne more več prikrivati in sama pomaga. Berger je sedaj spravi vse v poštev prihajajoče dediče s pomočjo časopisja skupaj; pred kratkim so imeli celo zborovanje in so sklenili, da bodo poslali posebnega pooblaščenca v Južno Afriko. Vseh dedičev je 600. Sedaj se boš pa smejala, ljuba bravka, ali pa ti, bravec, in bosta rekla: »Ja, če jih je toliko, potem pa na enega skoraj nič ne pride.« Povem ti pa tole: »Čprav jih je 600, pride na enega še zmeraj več kot 90 milijonov dinarjev ali več kot 360 milijonov kron.« Sedaj imaš malo pojma, kaj pomeni svota 200 milijonov funtov. Zraven pa še ni vštet prirastek od l. 1909. naprej.

Pozni poklici. Prejšnji pokrajinski predsednik v nemški južni Afriki major R. pl. Brandt je nedavno zapel svojo novo sveto mašo kot benediktinski pater Villibald. — Podobno je bil pred kratkim posvečen v duhovnika v Eichstetu dolgoletni gimnazijski rektor dr. Engler. — L. 1923. je stopil v frančiškanski red bivši general-lajtnant Reichlin von Meldegg, v svetovni vojni komandant 13. bavarske brigade na zapadni fronti. — L. 1919. je stopil v pokoj v Seftlarnu na Bavarskem gozdni čuvaj Jožef Bürgiesser, letos pa je kot 71 letni starček zapel novo sveto mašo istotam ob veliki udeležbi iz bližnjih in daljnih krajev. — Bivši ruski diplomat Mihael Andreew je leta 1922. prestopil na Dunaju v katoliško cerkev, lanskega leta dne 26. julija pa je pel novo sveto mašo v Inomostu.

Ziviljska pot pijanca. Slavni italijanski slikar Leonardo da Vinci je dolgo časa iskal brezuspešno model za obraz Zveličarju, ki naj ga naslika na svoji sliki: Zadnja večerja. Slednjič se mu vendarle posreči dobiti primeren obraz, in sicer v podobi cerkvenega kornega pevca Petra Bandinellija. Poteze obraza tega moža torej prenese slikar na svojo sliko, da ustvari obraz Zveličarju. — Ko pa je imel Zveličarja naslikanega, je začel misliti na obraz Judežev. Zopet je bilo treba dobiti primeren model in zopet ga išče Leonardo da Vinci vsepovsod, pa brez pravega uspeha. Čez leta pa zagleda nekoč zanemarjenega, umazanega, zapitega človeka, ki se je opotekal ob vogalu mestne ulice. Divji izraz v

obrazu tega moža je bil res tak, da se je zdel da Vinciju primeren model za Judeža Iškarijota. Prosi ga torej, naj se mu pusti slikati. A glej! Ko začne Leonardo opazovati poteze tega obraza, spozna, da so to poteze nekdanjega pevca Petra Bandinellija. Predrugčila jih je pač pijača in z njo združena hudobija, sicer so pa bile poteze istega človeka.

Pomembna želja. Pred leti so umorili v Monakovem zloglasnega morilca Matija Webra. Tik pred smrtjo je še izrazil željo, bi nekoga rad oropal ali okradel za znatno vsoto denarja. Ko pa ga vprašajo, kaj bi z denarjem, odgovori: »Rabil bi ga, da bi dal svojega otroka dobro vzgojiti. Kajti če ne bo imel dobre vzgoje, bo gotovo zašel in hodil po mojih potih.«

»JULIENOV« čisto za hitro in uspešno
čiščenje vina!

Uporabljajte to sredstvo vestno in ob vsaki potrebi, ker kalno ali nečisto vino nima prave cene ter ga vsakdo zavrne! Uporaba je enostavna. Prodajalci zahtevajte specialne ponudbe. Glavna zaloga: Drogerija SANITAS, Celje in Ljubljana.

Ženini in neveste!

Nudi se Vam razno modniškatno blago najnovejše mode po izredno nizki ceni.

ANTON SAVNIK - ŠKOFJA LOKA.

Odprodaja ZIMSKO BLAGO IN OSTA-
KE V LASTNO IZGUBO.
Vse drugo blago pa po zelo znižanih cenah.
SENTPETERSKI BAZAR
LJUBLJANA, Martinova cesta štev. 8.

Vajenca za pekarijo, poštenih staršev, takoj sprejme Anton VIDENŠEK, Selo — Moste pri Ljubljani. 667

Zlatnik so našle

v ZLATOROG TERPENTINOVEM MILU sledeče osebe: Ela Jonke, Oplotnica, Ivana Kavčič pri gospej Klinc, Gornja Radgona, Marija Murko, Maribor, Aleksandrova cesta 6, Agica Sluga, Maribor, Marija Kristan, Predtrg in Ivana Klemens, Maribor, Gruberjeva ulica 5. 628

Notar ANTON GALLE

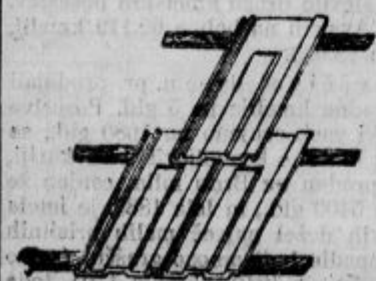
naznanja PRESELITEV svoje notarske pisarne s Kralja Petra trg v SODNO — TAVČARJEVO ULICO štev. 5. 625

ZAHVALA. Preč. duhovščini v Št. Vidu pri Stični za pogoste tolažilne obiske in za častno spremstvo iz Anžlovega v župno cerkev in pokopališče. Slav. pev. zboru za pretresljive žalostinke na domu, v cerkvi in ob odprtem grobu; vsem ljubim sorodnikom od daleč in blizu; vsem župljanom šantvidskim, ki ste v tako nepričakovano obilnem številu spremili našo dobro in skrbno mater

Katarino Medved roj. Rojec

ki jih je Bog, po dolgi in mučni bolezni 20. jan. 1926, v starosti 88 let in 2 meseca poklical k Sebi po zasluženem plačilo, se v imenu sester Marije, France, Pepe in svaka Jožeta iz srca zahvaljujem, istotako tudi vsem onim, ki so nam bodisi pismeno ali ustmeno izrazili sočutje in sožalje. — Prosim, spominjajte se naše matere v molitvi in ohranite jo v blagem spominu.

Anton Medved, sin
župnik v Banjaloki.

Najtrpežnejše strešno kritje!

— Združene opekarne d. d. Ljubljana —
Miklošičeva cesta 13

preje VIDIC-KNEZ tovarne na Viču in Brdu nudijo v poljubni množini, takoj dobavno, najboljše preizkušene modele strešnikov, z eno ali dvema zareza, kakor bobrovcev (biber) in

* * zidno opeko * *

Na željo se pošlje takoj popis in ponudba!
Stekleni strešniki stalno na zalogi!